

Het voorkomen van Ooievaars in 1986 in Nederland

Dick A. Jonkers

Dank zij de medewerking van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels blijft het mogelijk het onderzoek naar het voorkomen van de Ooievaar in Nederland voort te zetten. Er waren in 1986 drie wilde en vijf gemengde paren die tot broeden kwamen. Hiervan vlogen negen jongen uit. Het aantal vrijvliegende paren van het ooievaarsproject van Vogelbescherming bedroeg vijfendertig. Deze paren brachten zesennegentig jongen groot, waarvan er eenenvijftig vrij rondvliegen. Tijdens de trek, vooral in het voorjaar, bezochten veel Ooievaars ons land. Meer dan honderdvijftig waarnemingen werden geregistreerd, waarvan ruim honderdvijfendertig in de periode van maart tot juni.

Bewoonde nesten en uitgevlogen jongen

Iets meer dan de helft van de broedparen overwinterde in de omgeving van de nesten. Tot dit jaar was dit nog nooit bij het wijfje van Grafhorst voorgekomen. De gunstige voedsituatie gedurende het hele jaar, die veroorzaakt wordt door blijvoeren, samen met de

aanwezigheid van dierentuinen of bultenstations met Ooievaars, waar gevoerd wordt doen kennelijk de trekdrang verdwijnen. Het wijfje van Schoonrewoerd zocht de vertrouwde overwinteringsplaats in Het Zwin bij Knokke (België) weer op.

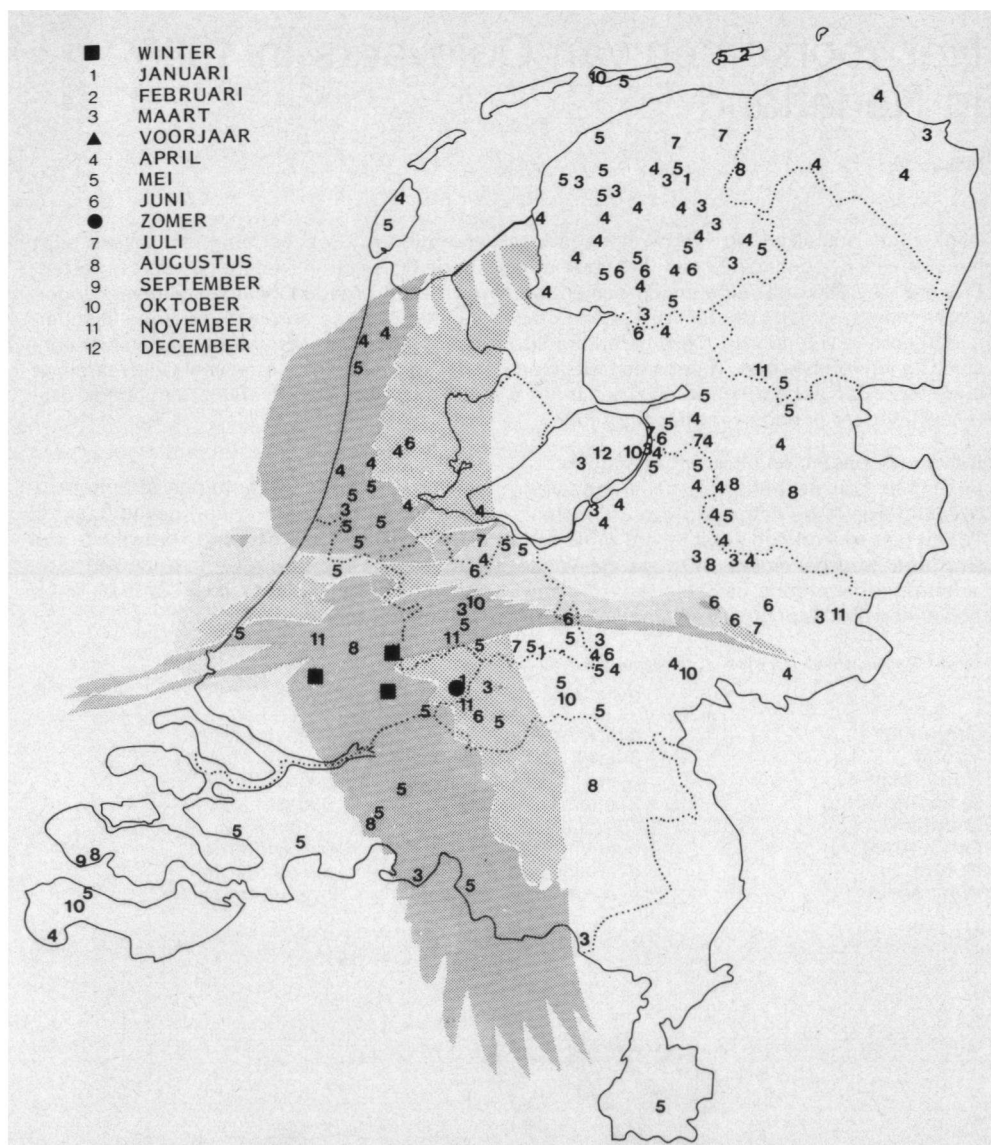
Tabel 1. Aankomstdata van wilde en gemengde paren op de nesten.

	eerste ex.	tweede ex.
Grafhorst	overwinterde	overwinterde
Voorst	3 april	6 april
Haastrecht	overwinterde	overwinterde
Schoonrewoerd	21 maart	6 april
Leerdam	16 maart	1 mei
Groot Ammers	overwinterde	overwinterde
Rotterdam	overwinterde	overwinterde
Wassenaar	overwinterde	overwinterde

Het gemengde paar in Schoonrewoerd kreeg in 1986 drie jongen. Mei 1986.

Foto: Hans Gebuis.

Figuur 1. Zwervende en trekkende Ooievaars van oktober 1985 tot en met september 1986.

Op het nest in Grafhorst kwam slechts één jong groot. In augustus vertrokken twee Ooievaars voor enkele dagen om daarna terug te keren. Sindsdien is het paar met het jong nog steeds aanwezig en het lijkt er op, dat ze blijven overwinteren.

Op de dag dat de eerste Ooievaar in Voorst arriveerde, werd ook een ongeringd exemplaar op het aan de andere zijde van de IJssel liggende buitenstation Gorssel waargenomen. Vermoedelijk betreft het hier het zelfde exemplaar. Er werden twee of drie jongen geboren, die in een koude en vochtige periode zijn doodgegaan. Omdat het nu al het tweede achtereenvolgende jaar met dode jongen is,

zal het nest worden geïnspecteerd. Na het mislukken van het broedsel zwierf het paar rond. Op 9 juli werden drie exemplaren op het nest gezien, die even later wegvlogen.

In Haastrecht was het zelfde paar van 1985 aanwezig. Uit de vier gelegde eieren kropen drie jongen, waarvan er slechts één uitvloog. Op 6 maart arriveerde een ongeringde Ooievaar op het nest in Schoonrewoerd. Tot 21 maart werd het nest meermalen bezocht door maximaal vier exemplaren, waarbij geregeld gevechten uitbraken. Het wijfje te herkennen aan het ringnummer, kwam op 21 maart aan. Het mannetje op 6 april. De drie jongen kwamen alle groot. Op 27 augustus werd de

wild paar	Overijssel	Graffhorst	1
wild paar	Gelderland	Voorst	-
gemengd paar	Zuid-Holland	Haastrecht	1
gemengd paar	Zuid-Holland	Schoonrewoerd	3
wild paar	Zuid-Holland	Leerdam	-
gemengd paar	Zuid-Holland	Groot Ammers	-
gemengd paar	Zuid-Holland	Rotterdam	2
gemengd paar	Zuid-Holland	Wassenaar	2

Tabel 2. Bewoonde nesten en uitgevlogen jongen in 1986. (1985: 5 paar, 6 uitgevlogen jongen).

laatste Ooievaar bij het nest waargenomen. Een verrassing was de nieuwe vestiging van een paar op een nest in Oud-Schaayk bij Leerdam. Vanaf 5 mei werd er gebroed, maar na enige tijd lagen de schalen van drie eieren onder het nest. Er werden regelmatig Ooievaars rond het nest gezien en er waren eveneens gevechten. In mei en juni hielden zich acht tot tien ongeringde, dus wilde Ooievaars, in de omgeving, onder andere bij de Linge op. Het paar in het ooievaarsdorp 'Het Liesveld' bij Groot Ammers legde vier eieren. Van de vier uitgekomen jongen gingen er twee dood en twee werden met de hand grootgebracht. De dierentuin 'Blijdorp' werd de hele winter door verschillende Ooievaars bezocht. Een in Wassenaar geboren Ooievaar, een mannetje, paarde eerst met een wilde ongeringde Ooievaar en later met een vrouwtje dat in 1975 in 'Blijdorp' was geboren. Van de drie jongen vlogen er twee uit. Het broedpaar in Wassenaar had de zelfde samenstelling als in 1985. Drie eieren werden gelegd, twee jongen kwamen uit en verlieten vliegvlug het nest.

Zowel de ouders als de jongen bleven na het broedseizoen in de buurt en sliepen op het nest. Het paar projectooievaars van Kootwijkerbroek (niet in tabel 2 opgenomen), bestond uit het mannetje en wijfje van voorgaande jaren. Dit paar verblijft al jaren het hele jaar door bij het nest. Er werden vijf eieren gelegd. Twee jongen werden geboren en vlogen uit.

Nestbezoeken en pogingen tot nestbouw

Enkele niet door paren bezette nesten kregen bezoek van Ooievaars. In Niekerk (Gr.) overnachtte een exemplaar op het nest. Op een schoorsteen in Varsseveld (Gld.), waar vorig jaar juni een Ooievaar overnachtte, landden op 7 april twee exemplaren, die met takken af en aan begonnen te vliegen. Een inderhaast door de gemeente aangebracht plankier met nestmateriaal leidde niet tot het doorzetten van de nestelpoging. Een nest in Bronkhorst (Gld.) kreeg in juni geregeld bezoek van drie Ooievaars. Het nest in Heukelum (Z.-H.) werd begin mei door twee exemplaren bezocht. Het nest op het gemeentehuis in Leerdam werd onder andere op 1 mei door een paar be-

zocht. Op die datum vond er op dat nest ook een paring plaats. Het nest in Oudewater, sinds 1980 niet meer bewoond, kreeg op 6 april een Ooievaar op bezoek.

Waarnemingen van zwervende en trekkende Ooievaars

Het aantal waarnemingen van niet-broedende Ooievaars was ruim de helft groter dan in het voorgaande jaar. De spreiding over heel Nederland was ook veel groter. In de periode september 1985 tot september 1986 werden er iedere maand wel ergens Ooievaars waargenomen (figuur 1). Voor een deel waren dit exemplaren, die als projectooievaars werden herkend. De herkomst van de wilde ongeringde Ooievaars die zich in de winter in ons land ophouden is onbekend.

De voorjaarstrek begon vanaf half maart op gang te komen en bereikte een hoogtepunt in de eerste decade van april. Een tweede piek werd eind april en in de eerste week van mei

Ooievaar toeragerend tijdens het schonen van de sloten, augustus 1986.

Foto: Luc de Bruin.

Op het nest te Schoonrewoerd braken geregeld gevechten uit. Tot eind maart werd het nest door maximaal vier Ooievaars bezocht. Mei 1986.
Foto: Hans Gebuis.

geconstateerd. Eind april/begin mei waren er alleen al in Twente op vijf tot tien plaatsen solitaire Ooievaars gemeld. Details van de waarnemingsplaatsen ontbreken. Ook in het westen van het land was de trek merkbaar. Op 5 mei waren in de Velserbroekerpolder bij Santpoort acht Ooievaars aanwezig. Uit verscheidene plaatsen in Friesland werden eveneens Ooievaars gemeld, waarbij zes exemplaren op 2 mei op Ameland. De aanwezigheid en doortrek van zoveel Ooievaars werd veroorzaakt door een vanuit Midden-Europa overheersende luchtstroming. Deze had oost- tot zuidelijke winden tot gevolg, die de Ooievaars naar ons land afdreven. De waargenomen Ooievaars zijn dus afkomstig uit oostelijk tot noordoostelijk van ons land liggende broedgebieden.

Boven Zwartsluys werden eind mei nog acht overvliegende exemplaren waargenomen. Bij Haskerhorne hielden zich op 24 juni vijftien exemplaren op.

Diverse waarnemers maakten melding van Ooievaars die werden verjaagd of aangevalen door Scholeksters, Kieviten, Roeken of Kauwen.

Vrijwel alle buitenstations kregen bezoek van wilde Ooievaars. Behalve het ooievaarsdorp 'Het Liesveld' bij Groot Ammers zijn thans in de volgende plaatsen buitenstations aanwezig: Leek (Gr.), Eernewoude (F.), Spanga (F.), De Wijk (D.), Gorssel (Gld.), Ommeren (Gld.), Herwijnen (Gld.), Zegveld (U.), Haastrecht (Z.-H.), Alphen aan de Rijn (Z.-H.).

Van de trek na het broedseizoen is weinig bekend. Negen jongen van vrijvliegende project-ooievaars uit Herwijnen vertrokken op 21 augustus en werden op 22 augustus bij de Lucht te Hedel waargenomen. In Nijverdal overnachtten op 20 augustus achttien Ooievaars op een schoorsteen van Ten Cate Overall Fabrics. Drie weken later vond men onder in de schoorsteen een nog levende Ooievaar. De vogel heeft zich kennelijk in leven weten te houden met allerlei dieren die zich daar ophielden of die ook in het schoorsteengat waren gevallen. De Ooievaar werd ter verzorging naar het buitenstation in Gorssel overgebracht.

Waarnemingen van geringde Ooievaars

Het aantal meldingen van projectooievaars was vrij groot en kwam uit het hele land. Er zijn diverse plaatsen waar deze Ooievaars nu al jaren achtereenvolgend worden waargenomen. In Friesland waren behalve wilde geringde Ooievaars rond half april enkele projectooievaars aanwezig. Het aantal exemplaren dat werd afgelezen was gering. In 'Blijdorp' werd door F. Rueb vrijwel dagelijks gekeken naar geringde Ooievaars. Uit zijn waarnemingen blijkt, dat vanaf januari geregeld geringde exemplaren aanwezig waren.

Op 26 april werd 733 weer afgelezen, op 17 juni 1981 in Wassenaar als nestjong geringd en in 1985 ook al vele malen in 'Blijdorp' gesignaleerd. Dit was het mannetje van het in 1986 aanwezige broedpaar. Verder werd 715, een oude bekende, als nestjong in 1984 in Wassenaar geringd, gesignaleerd. Deze Ooievaar werd al zeven maanden in de Alexanderpolder bij Rotterdam gevoerd en was in 1985 in de diergaarde 'Blijdorp'. In Parraga, Workum en Tzum werd op 18 maart 721, in 1985 als nestjong in Wassenaar geringd, gezien. De waarneming op 31 maart in Termunten (Gr.) had waarschijnlijk ook op deze vogel betrekking. Op 25 maart werd een Duitse Ooievaar bij Rohel gesignaleerd, die op 9 januari 1980 bij Mariahoeve aan de rand van Den Haag aanwezig was.

De Ooievaar die in de fabrieksschoorsteen in Nijverdal werd aangetroffen, werd in Sleeswijk-Holstein geringd.